

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Rakovszky Iván*

Cím: *Az utcák neve*

Forrás: *Pesti Hírlap*

Bn.

1943. 5.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

425.092.1

Hely

Idő

"1943"

Személy

Az utcák neve

Irtó Rakovszky Iván

Jogos elismeréssel emlékeztek meg a lapok az elmúlt napok során Sopron városának arról a böcs elhatározásáról, hogy senkiről sem nevez el utcát, mielőtt annak halálától számítva 20 esztendő el nem telt. Nem akarom Sopron városának elsősi babérjait megtépázni, a történelmi igazság kedvéért azonban meg kell jegyezmem, hogy az ötlet nem Sopron városában valósult meg először. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa már a huszas évek második felében hozott hasonló határozatot. Ez az állásfoglalás a sopronitól csak annyiban tért el, hogy az elhalálozástól számított időköz nem 20 esztendőben, hanem csak 10 évben állapította meg és a szabály merevségével szemben bizonyos kivételekre adott lehetőséget.

A Közmunkatanács e régi rendelkezése mindenekelőtt azzal az intézkedéssel kívánta kizárni az ötletszerű és kellőleg át nem gondolt utcanévváltoztatásokat, hogy a Tanács plénuma csak külön e célra kiküldött szűkebb bizottság javaslata alapján határozhatott utcák elnevezése felett. Ez a bizottság minden utcaelnevezésre vonatkozó ötletet bizalmas tanácskozáson kellőleg átgondolt és így csak alapos megfontolás rostáján átesett javaslatok kerülhettek — és kerül-

hetnek valószínűleg ma is — a plénum elé. Ma pedig a bizottság olyan javaslatot tett, hogy valakiről még életében vagy halálától számított tíz éven belül neveztessek el közterület, a plénum is csak minősített határozatképesség esetén és minősített többséggel határozhatott. Ezzel a kivétellel azonban visszaélések nem igen történtek. Szükségességét igazolja, hogy csak ennek alkalmazásával lehetett például gróf Klebelsberg Kunóról, vagy a tragikus körülmények között elhunyt gróf Teleki Pálról utcát, az intézkedés kegyelet megkívánta gyorsaságával elnevezni.

De ha már ezt az alkalmat megragadva az utcaelnevezés kérdésében megszólaltam, nem tudom szavaimat ennek a történelmi ténynek az előadásával befejezni. Erről a témáról nagyon sok a mondanivaló, amit időnként ismételni nem árt.

Az utcák elnevezésének egyetlen célja van: a közönség tájékozódásának megkönnyítése. Minden olyan cselekedet, amely ezzel az alapcélal ellenkezik, zavarokra és bonyodalmakra vezet. A nagyjainkról való kegyeletes megemlékezésnek csak eszköze lehet az utcai névtábla, de ez a kegyelet öncéllá nem léptethető elő és azt az eredeti célnak, a tájékozódás megkönnyítésének, mindenkor és feltétlenül alá kell rendelni.

Ebből az alaptételből a következ-

mények egész sora folyik. Minde- nekelőtt az, hogy okkal, ok nélkül ne változtassuk az utca neveket, elsősorban pedig nem a város belső részén. A külső kerületek lakói a maguk lakhelye körletének utcáin kívül a többi külső kerület utcáiban csak néha-néha járnak, a város belső részébe azonban a lakosság- nak minden helyi csoportja, rétege és osztálya bejut. A belső városrész utcáinak neve tehát jóformán a város egész lakosságának — sőt mondhatjuk az ország lakossága tetemes részének is — emlékezetébe be van idegezve és ezeknek az utca- neveknek a megváltoztatása szinte az egész ország topografikai tájékozódását megzavarja. Ezért igazodott a Közmunkatanács elnökségem idején ahhoz a szabályhoz, hogy a Nagyköruton belül utca- neveket nem változtatott. A külső részeken is mindig akadnak olyan előkelővé átalakult útvonalak, amelyeknek elnevezésével kellőképpen megtisztelhetünk valakit és iránta érzett kegyeletünknek méltó módon adhatunk kifejezést. Jellemző példaképpen csak a régi Retek- utcának a Városmajor mellett előkelően kiépült részére hivatkozom, amelyet — amikor a nemes baráti olasz nemzet iránt érzett tiszteletünknek akartunk kifejezést adni — *Olasz-fasornak* neveztünk el. A város villanegyedében történt ez a névváltoztatás zavar és félreér-

tések nélkül ment végbe, az utvo- nal forgalmas volta, szépsége és elő- kelő jellege pedig méltóképpen tisztelte meg azt a nemzetet, amely- hez már akkor is a hála és tisztelő barátság elpusztíthatatlan szálai fűztek.

A Közmunkatanácsot még elnök- ségem idején megtámadták azért, hogy — a cikk szerint — sok utcá- nak közönséges nevet adott s a tá- madó — ha jól emlékszem —, kü- lönösen a **Pipa-utca elnevezést ve-**

tette a Közmunkatanács szemére. A Pipa-utcaért ugyan a Közmunkata- nács egyáltalában nem volt felelős- ség tehető, mert az a Tabán egy azóta lebontott utcájának ősi neve volt. Ettől eltekintve is azonban indokolatlan volt a támadás, mert éppen az ilyen egyszerű — mond- hatnám kezdetleges — nevek je- gyezhetők meg legkönnyebben és ragadnak meg minden nehézség nélkül az egyszerű ember emléke- zetében is. Utóvégre az utcákat nemcsak a nagyobb műveltségű és széleskörű történelmi és irodalmi ismeretekkel rendelkező közönség részére nevezzük el. A város utcái- ban egyszerű emberek is laknak. Faluk, puszták szülöttei, akik hazulról ákom-bákomos betűkkel megcímzett levelet kapnak, háztar- tási alkalmazottak, akiknek szülei az ország valamelyik falucskájában szegény zselléremberek, meg egy-

szertű munkások, akiknek tenyerük kerges volta és nem szellemük túl- tápláltsága ad kenyeret. Nem áll- lithatjuk sem őket, sem hozzátarto- zóikat az elé a nehéz feladat elé, hogy előttük mit sem jelentő, nehe- zen megtanulható és bonyodalma- san leírandó utca- neveket kelljen megtanulniok.

Erről szól az a régi rendőr- anek- dóta, amely ha esetlegesen csak ki- talált történet is, tárgyunk szem- pontjából nagyon jellemző. A Karpfenstein- utcában megdöglik egy ló. A rendőrposztnak jelen- tést kell írnia, de kétségei vannak a Karpfenstein szó helyes írását il- letőleg. Megkérdi tehát egyik kol- logáját: — Mondd, komám, hogy ír- ják a Karpista- utcát? — Erigy az utcasarokra, oszt ird le a tábláról, — felelte a másik rendőr. Amikor egy pár perc múlva az utcasarokról visszaérkezik és ismét munkához lát, a kollega megkérdezi: — No, tudod-e már, hogy írják a Karpis- ta- utcát? — Nem én, volt a válasz. — Hát hogy írod akkor a jelentést?

— Áthuztam a lovat a Magdolna- utcába.

A nehezen kiejthető, vagy a tö- megek előtt kevésbé ismert olyan nevekről, amelyekkel szemben mégis tiszteletünknek vagy kegye- letünknek akarunk kifejezést adni, legalkalmasabb olyan közterülete- ket elnevezni, amelyekben lehető-

leg kevés a házak száma, vagy házszámok egyáltalában nincsenek.

Megkönnyíti a tájékozódást az is, ha egy környéken lehetőleg azonos nevű utcákat, tereket, közöket nevezünk el. Budapesten Erzsébet királynénk iránt a nemzet úgy fejezte ki imádatát, hogy hidat, teret, körutat, utat nevezett el róla, de ezek mind messze kilométerekre esnek egymástól. Londonban egy-egy kerületben egész sor egyenlő elnevezésű közterület van. Például a Cadogan-Street, Road, Lane, Square, Place, Park, Mews, mind

ott van egymás mellett. A fővárosi nyelv sajnosan az angolnál szegényebb a közterületek elnevezésében. Mindössze az út, utca és tér áll rendelkezésére. A köz, árok, sor, fásor meghatározások ellen a lakosság, mint valami az utcára lealacsonyító megbélyegzés ellen néha egész goromba módon tiltakozni szokott. Hátha még a népnyeivből a szép szeg, vég, síkátor neveket próbálnók Pesten is meghonosítani. Valószínűleg még hangosabb lenne a méltatlankodás.

Támogatja az utca elnevezés valódi célját az is, ha ismert középületek mellett fekvő közterületeket ezekről az épületekről nevezünk el. A budapesti Országház mellett nincsen Országház-tér, sem út, sem utca s a várbeli Országház-utca nevét csak azok értik, akik véletlenül tudják, hogy a régi helytartói palotában egykoron országgyűlést is tartottak.

Aki időnként Bécsbe, Berlinbe, Párisba utazik, még ha ez hosszabb időközben történik is, nyugodtan járhat a városban az utcanevek régen szerzett ismeretével. Ott a nevek a belső részekben és a főútvonalakon nem szoktak változni, még ha olyan egyszerű nevek is, mint a Graben, az Under den Linden, vagy aktualitásukat is veszítették, mint például a párisi Rue Royale. Mindezzel nem azt akarom mondani, hogy nagyjainkról, vagy olyan külföldi nagyságokról, akik hazánknak hű barátai, ne nevezünk el közterületeket, csak azt kívánom, hogy az utcák neveinek változtatását fontoljuk meg. Ne állítsuk fejtörő elé közönségüket s ne adjunk fel neki emlékezőgyakorlati és helyesírási feladványokat.

Sopron városának a közvéleményt élénken foglalkoztató határozatát ezekkel az elgondolásokkal helyes kiegészíteni.